

Redovisning av bidrag till åtgärder för hotade arter 2025

Dnr: 4036-2025

Mosippsbränning, 3 juni 2025

I denna redovisning sammanfattas arbetet med de arter som ingår i bidragsbeslutet om ÅGP. Rapporten kommer att fyllas på med de uppdrag som ännu inte slutförts.

1. Fältgentiana
2. Gotländsk säfferotsplattmal
3. Hällebräcka
4. Kalkbarrskog
5. Klöversobermal
6. Lavar på kulturved
7. Mnemosynefjäril – kontakta Upplandsstiftelsen för mer information.
8. Mosippa
9. Ortolansparv
10. Rikkärr
11. Skyddsvärda träd
12. Svartfläckig blåvinge
13. Vädnetfjäril
14. Ängsskäreplattmal

1. Fältgentiana

Genomfört arbete 2025: Tre mindre lokaler med fältgentiana röjdes.

Projektledare: Elisabet Odhult

Kostnad och finansiering:

Total kostnad åtgärd: Arbetstid Upplandsstiftelsen och Länsstyrelsen samt Floraväktariatet.

Uppskattad kostnad US: $8 * 400 \text{ kr/h} = 3200 \text{ kr}$

Bakgrund

Kring Hjälmmunge i Tierps kommun finns tre lokaler med fältgentiana. Plantorna växer på och intill skogsbilväg, längs med stig och vid en vändplan. De saknar hävd och floraväktare har påpekat att lokalerna behöver röjas.

Kontakt har tagits med de tre markägarna inför insatsen. De har alla godkänt åtgärden och önskar förlöpande information om hur det går.

Resultat

Länsstyrelsen, Floraväktarna och Upplandsstiftelsen gjorde en gemensam insats den 14 maj. Rökning av sly, gräs och örnbräken utfördes med röjsåg och handkraft (sekatör). Materialet samlades ihop och lades i högar intill lokalen.

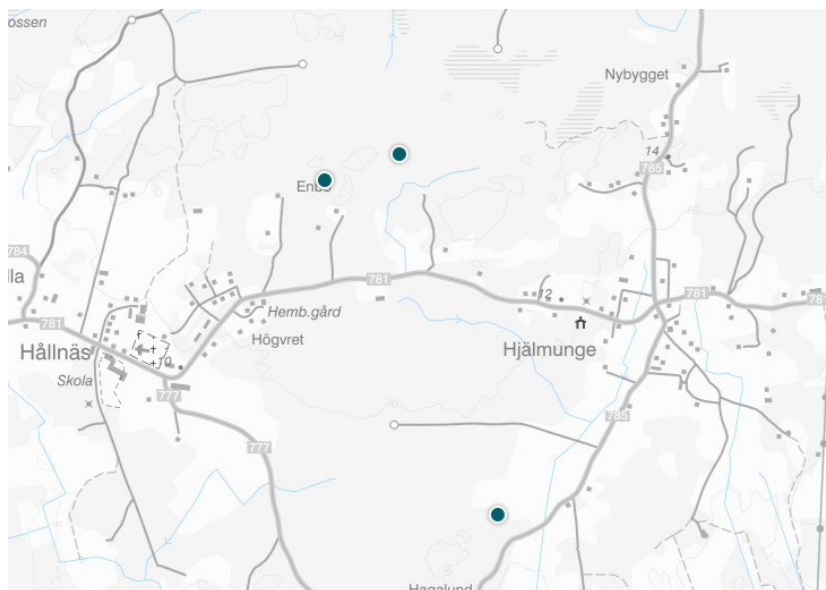
Floraväktare har rapporterat in fynden av fältgentiana för 2025 i Artportalen.

Diskussion och arbete framåt

Flera av fältgentianas lokaler står utan hävd. En röjningsinsats likt denna och den som utfördes vid Finnbo i september kan rädda kvar fältgentianan på lokaler som saknar hävd.

Under 2026 bör uppföljning av lokalerna vid Hjälmmunge göras för att se om det krävs ytterligare insats. Ytterligare lokaler utan hävd bör röjas i samråd med floraväktare och i enlighet med landskapsplanen.

Karta och bilder

Lokalnamn i AP: Eldbo vid vändplanen (NV), Eldbo vid Hjälmmunge (NO), Skogsväg i Hjälmmunge (S)

Eldbo vid vändplanen

Skogsväg i Hjälmenge

Eldbo vid Hjälmenge

2. Gotländsk säfferotsplattmal – samarbetsprojekt Trafikverket

Genomfört arbete 2025:

- Markstörning genomförd på tio platser längs väg, totalt 50 meter

Projektledare: Elisabet Odhult

Kostnad och finansiering:

Total kostnad åtgärd: 4 875 kr

US finansiering: projektledning 6 400 kr

LST bidrag enligt avtal: 20 000 kr

Bakgrund

Trafikverket, CBM, Länsstyrelsen och Upplandsstiftelsen arbetar för att gynna säfferot och de rödlistade fjärilar som är beroende av säfferot. Projektet pågår mellan 2023 – 2027. Inom projektet genomförs markstörning utmed allmän väg på Söderön. Efter genomförd markstörning sås säfferotsfrön ut.

Resultat

Uppföljning av utsådd genomfördes av Tommy Lennartsson, Nils Hydén och Elisabet den 26 juni 2025. Markstörning genomfördes den 15 oktober av Trafikverkets entreprenör. Nils och Elisabet instruerade och sådde ut frön.

Diskussion och arbete framåt

Uppföljning i juni 2025 visar att det är svårt att få säfferot att etablera sig i slänterna. Det som har gett bäst resultat är när markstörningen görs så att det blir små skrap utan slänt. De små groddplantorna är sårbara för torka och flertalet dör. Under 2025 genomfördes en kraftigare störning än tidigare år. Tidigare års störning har snabbt vuxit igen.

Under 2026 och 2027 görs enbart uppföljning. Groddplantorna är svåra att se och det krävs troligen flera besök för att avgöra om frösådden varit lyckosam.

Karta och bilder

Grönmarkerat = markstörning

Markstörning 15 oktober 2025

Gotländsk säfferotsplattmal - inventering

Genomfört arbete 2025:

- Inventering larver Spökbacken
- Inventering av säfferot Spökbacken
- Kartering och fältbesök Raggarön

Projektledare: Elisabet, Maria

Kostnad och finansiering:

Total kostnad inventering: konsult 15 600 kr + 12 629 kr = 28 229 kr

US finansiering: projektledning 9 600 kr

LST bidrag enligt avtal: 10 000 kr

Upplandsstiftelsen önskar omfördelning från kartering säfferot Spökbacken till inventering av larver och kartering säfferot på Raggarön.

Bakgrund

Upplandsstiftelsen förvaltar Spökbacken som är en viktig lokal för gotländsk säfferotsplattmal. Nils Hydén sköter markerna med slåtter och röjning.

Resultat

Under 2025 planerades även att kartera säfferot i delar som har restaurerats. Vid fältbesök av Maria och Sara konstaterades att inga plantor av blommande säfferot eller större vegetativa plantor kunde noteras. Då det var ett dåligt år för säfferot väntar vi med inventeringen till nästa år. Det kan finnas små groddplantor men dessa behöver bli större för att kunna se vid inventeringen.

Under 2025 har larvinventering genomförts. Vid denna påträffades tre larver av gotländsk säfferotsplattmal på södra Spökbacken. Nils konstaterar i sin rapport att arten inte har någon positiv trend. Säfferoten ökar och gynnas av slåtter. Se mer i bifogad rapport.

Utöver arbete vid Spökbacken har Upplandsstiftelsen deltagit i fältträff vid Raggarön den 13 maj. Upplandsstiftelsen har bekostat konsultarvode för Jan-Olov Björklunds arbete med att kartera säfferot och delta i fältdag.

Diskussion och arbete framåt

Under 2026 föreslås kartering av säfferot på egentliga Spökbacken. Det är även viktigt att följa säfferot och larver vid Spökbacken.

Upplandsstiftelsen kan vid behov arbeta mer på Raggarön.

Karta och bilder

Röda prickar - fynd av larver i juni 2025

3. Hällebräcka vid Gräsö gård

Genomfört arbete 2025:

- Markstörning vid fyra växtplatser.

Projektleddare: Gillis Aronsson

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: 2 000 kr

LST bidrag enligt avtal: 5 000 kr

Bakgrund

Hällebräckan är känd från Gräsö gård sedan 1990-talet. Den har observerats på åtta olika växtplatser, samtliga där någon form av markstörning har skett, till exempel tramp från betesdjur, markslitage intill rastbord eller körsador från traktor. År 2019 fanns här flera tusen plantor, men har minskat sedan dess och räknades till cirka 500 exemplar 2025.

Resultat

Under 2025 gjordes maskinell markstörning på fyra av de åtta växtplatserna.

Diskussion och arbete framåt

Hällebräckan bör inventeras under 2026 för att utröna om markstörningen verkar ha någon positiv inverkan. Om så är fallet bör markstörningen upprepas med några års mellanrum. Man kan också prova olika tillvägagångssätt för att se vilken metod som verkar bäst.

Karta och bilder

Figur 1: Röda kryss är växtplatser med hällebräcka där markstörning har genomförts 2025.

Figur 2 och 3: Markstörning med hjälp av gripklo.

4. Kalkbarrskog

Projektledare: Cajsa

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: 11 880 kr

LST bidrag enligt avtal: 30 000 kr

Upplandsstiftelsen önskar överföra medel som är över till 2026.

Genomfört arbete 2025:

Vi har under årets inventerat oskyddad kalkbarrskog i framför allt norra delen av länet, samt gjort ett fåtal besök på Gräsö. Vi vill föra över överblivna medel till 2026. Framåt bör vi använda medel för såväl inventering som GIS-arbete och strategiskt arbete med skydd och skötsel av kalkbarrskogar i länet.

5. Klöversobermal - inventering

Genomfört arbete 2025:

- Inventering av 11 lokaler.

Projektledare: Elisabet

Kostnad och finansiering:

Total kostnad inventering: 33 450 kr

US finansiering: projektledning 6 400 kr

LST bidrag enligt avtal: 25 000 kr

Bakgrund

Uppdraget omfattade inventering av klöversobermal. Fjärilen är känd från 15 lokaler i länet och dessa har följts under de senaste 20 åren.

Resultat

Inventeringen under 2025 är utförd av Anders Björkén och Jan-Olov Björklund. Inför inventeringen gjordes en prioritering av lokalerna då det inte var möjligt att hinna besöka samtliga. Exempelvis valdes Marma bort då det krävs omfattande inventeringsinsats där. Den bedöms också som en stabil lokal med bra skötsel.

Fjärilen påträffades på 6 lokaler. Vattenfalltippen är en stor och stabil lokal. I övrigt är populationerna små. Vid besöket gjordes också en genomgång av åtgärdsbehov och för vissa av lokalerna är det akut att utföra åtgärder. Se mer i bifogad rapport.

Diskussion och arbete framåt

Inventerarnas slutsats är att klöversobermalen klarar sig bra i länet under förutsättning att lämpliga åtgärder utförs. Några lokaler kan anses förlorade och det är väldigt viktigt med fortsatt uppföljning och åtgärder. Nästan samtliga lokaler saknar skydd. Det är angeläget med ett naturvårdsavtal för

Vattenfalltippen och vi föreslår att US och Lst arbetar med detta under nästa år. Vidare är det angeläget med inventering av Marma skjutfält.

Under året har röjningsinsatser genomförts vid Ed, Brunna och Marka, se mer nedan.

5. Klöversobermal - åtgärder

Genomfört arbete 2025:

- Båtmanstorp, Ed: Två nya ytor, A och B, ca. 1500 kvm och två fjolårsytor, omr. C, ca. 500 kvm.
- Marka, Östhammars kn: Röjning av en yta
- Brunna, Uppsala kn: Röjning av en yta

Projektledare: Gillis, Elisabet

Kostnad och finansiering:

Total kostnad åtgärder: 29 640 kr

US finansiering: projektledning 6 400 kr

LST bidrag enligt avtal: 20 000 kr (9 000 kr för 2025 och 11 000 kr kvar från 2024)

Båtmanstorp, Ed

Bakgrund

Den mycket sällsynta och rödlistade klöversobermalen, *Anacamptis fuscella*, är känd sedan tidigare från ett gammalt grustag vid Båtmanstorp, nordväst om Ed, i Östhammar kommun. Arten återinventerades under sommaren 2025 och 7 individer observerad vid Swerock betongfabrik på fastigheten Ed 14:31, se kartan. Klöversobermalen är även funnen i en kraftledningsgata, söder om betongfabriken, år 2020. Fastigheten Ed 14:30, som ligger i närheten av klöversobermalsfynden, ägs av Östhammar kommun. Enligt kommunens Grönstrukturplan från 2018 bör en del av detta område skötas som öppen mark för att gynna insekter.

Resultat

Huggning och hopsamling i högar av ung tall och lövträd i två små områden på fastigheten Ed 14:30, vid A och B på kartan. På de två platserna som är markerade med "C" röjdes nytt sly ett år efter förra uthuggningen som gjordes hösten 2024.

Diskussion och arbete framåt

Klöversobermalen är endast funnen på små ytor med skogsklöver vid Båtsmanstorp. För att försöka stärka populationen föreslås fortsatta åtgärder, i samarbete med Östhammars kommun på deras mark på fastigheten Ed 14:30.

Karta och bilder

Figur 1: Röda kryss är observationsplatser för klöversobermalen under perioden 2006–2025. För att på sikt möjliggöra spridning av klöversobermalen har huggning och röjning utförts vid punkterna A-C under hösten 2025. Åtgärderna är gjorda på den kommunalägda fastigheten Ed 14:30, efter samråd med Östhammar kommun.

Figur 2: Återröjd yta i förgrunden (omr. C). I bakgrunden nyhuggen yta (omr. A). Foto; nov. 2025.

Figur 3: Nyhuggen yta i tallplantering, (omr. B). Foto; nov. 2025.

Marka och Brunna

Åtgärder har även utförts vid dessa två lokaler:

- Marka, Östhammars kn: Rövning av en yta
- Brunna, Uppsala kn: Markägaren har påbörjat rövning av en yta

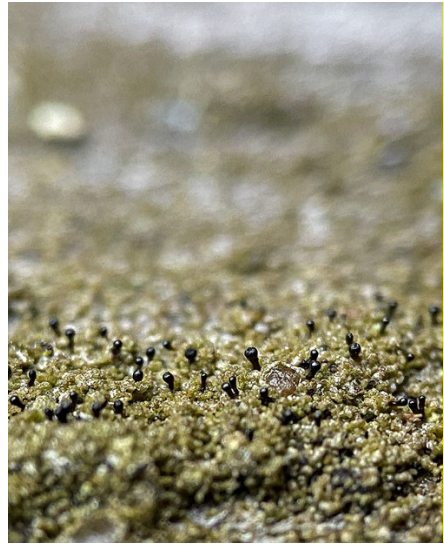

Brunna

Marka

6. Lavar på kulturved – ladparasitspik i Östa

Genomfört arbete 2025:

- Antal/yta som åtgärdats/inventerats: Ca. 1 km strandskog.

Projektledare: Gillis Aronsson

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: 11 000 kr

US finansiering: projektledning 6 400 kr

LST bidrag enligt avtal: 20 000 kr

Upplandsstiftelsen önskar överföra medel som är över till 2026.

Bakgrund

Ladparasitspiken, *Sphinctrina anglica*, parasiterar på bålen av lavar, framför allt på ladkantlav, *Protoparmelia oleagina*. I vanliga fall förekommer den på obehandlad, gammal kulturskapad ved, till exempel timmerväggar, hässje- och stängselvirke, men i Östa naturreservat hittades den, under 2024, på gamla tallar, vilket är ovanligt. Hitintills är den funnen på fyra platser i Östa, samtliga på blottlagda rötter av levande tallar i strandnära miljöer, (se bild ovan).

I Östa finns gamla tallar utmed stränderna på en sträcka av cirka 3 km, och många av tallarna har exponerade rötter på grund av tidigare översvämningar och jorderosion. Förutsättningarna för ladparasitspiken är således goda, men successiv igenväxning av strandskogspartierna pågår, vilket kan vara ett hot mot ladparasitspiken och andra arter som är knutna till gammeltallarna.

Resultat

Försiktig röjning och uthuggning av igenväxta strandskogspartier. Främst gäller det huggning av björk, klibbal, asp och salix. Föryngring av tall har sparats.

Diskussion och arbete framåt

Det finns behov av ytterligare undersökning av naturvärden och skötsel av gammeltallarna i Östa. Återkommande röjning behövs för att vidmakthålla öppna/halvöppna strandskogar och för att gynna naturlig tallföryngring.

Karta och bilder

Figur 1: Gula kryss är fyndplatser för ladparasitpik. Röda polygoner är åtgärdsområden 2025.

Figur 2: Frihuggning av gamla tallar med exponerade rötter. Foto: 28 nov. 2025.

Figur 3: Rökning och ringbarkning av yngre träd för att gynna tallar i exponerat läge. Foto: 28 nov. 2025.

7. Mnemosynefjäril

Projektledare: Maria Hoflin

Kostnad och finansiering: se respektive delprojekt
Upplandsstiftelsen önskar använda kvarvarande medel under 2026.

Total areal för inventering/utsättning 2025: ca 80 hektar

Total areal för åtgärder 2025: ca 65 ha

Arbetet består av flera delprojekt som presenteras nedan. Arten är sekretessklassad. Kontakta Upplandsstiftelsen för mer information.

8. Mosippa

Genomfört arbete 2025:

- Antal/yta som åtgärdats: Risbränning på tre dellokaler i Västånå, Älvkarleby.

Projektledare: Gillis, Elisabet

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: 34 240 kr (konsult) + US tid för fem personer

LST bidrag enligt avtal: 0 kr. Fanns medel kvar och dessa har nu gått åt.

Bakgrund

Vid Västånå finns flera lokaler med mosippa. De växer i ganska tät tallskog och endast ett fåtal plantor finns på varje dellokal. Det finns stora behov av att skapa möjlighet till nya plantor. Upplandsstiftelsen har tagit fram en skötselplan för marken som ägs av Gästrike vatten. I den föreslås bränning. Under 2024 förbereddes platserna genom att några tallar togs ned vid de tre

platserna där bränning skulle göras. Riset lades i högar för att användas vid bränningen. Gästrike Vatten gav klartecken för bränning först under 2025 varför bränningen dröjde till 3 juni 2025. En bränningsplan togs fram. Markägare informerades.

Resultat

Småskalig risbränning på tre dellokaler. Väder vid bränningstillfället var ca 16 grader på eftermiddagen och vind under 8 m/s. Det var ganska hög luftfuktighet. Brandrisk var endast 2 på grund av regn kvällen innan men riset var trots det torrt nog att elda. Eldning gjordes utan skydd över plantorna. Det behövdes endast ris för eldning.

Diskussion och arbete framåt

Det finns stora behov av att bränna fler lokaler. Det är personalkrävande att genomföra även mindre bränningar. Upplandsstiftelsen har kontakt med Hällefors Tierp för att samarbeta kring bränning. Detta kan gärna genomföras som ett samarbetsprojekt mellan Länsstyrelsen och Upplandsstiftelsen.

Karta och bilder

De gula ringarna visar 13 växtplatser för mosippa i tallskogen vid Fråganbo. Röda pilarna pekar på tre växtplatser som naturvårdsbrändes 3 juni 2025.

9. Ortolansparv i Torslundagropen

Foto Petter Haldén

Genomfört arbete 2025:

- Antal/yta som åtgärdats: Ca. 1,5 hektar.

Projektledare: Gillis Aronsson

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: Arbete pågår och fakturor är på väg in.

US finansiering: projektledning 3 200 kr

LST bidrag enligt avtal: 15 000 kr

Bakgrund

Ortolansparven är känd från Hyvlingeåsen-Torslundagropen sedan 1990-talet, och sedan 2003 har den årligen observerats i området, (Artportalen). Som mest har 6–7 olika individer noterats på försommaren och år 2015 och 2016 kunde häckning konstateras. Arten häckar i öppna jordbrukslandskap med solexponerade, vegetationsfattiga grus-, sand- och jordtytor.

Ortolansparven har minskat kraftigt under senare år och försvunnit från många tidigare kända lokaler i Uppsala län. Torslundagropen är emellertid ett av få områden där arten fortfarande finns kvar och för att försöka behålla arten hålls stora delar av det gamla grustaget öppet genom röjning, trädryckning och markstörning. Dessutom läggs havrekorn ut på lämpliga platser i grusgropen i månadsskiftet april-maj som födokälla, ifall det skulle bli bakslag i vädret då ortolansparven precis har anlänt som flyttfågel i början på maj.

För övrigt har de invasiva arterna ryssgubbe (ca. 100 plantor) och uppländsk vallört (ca. 5 plantor) grävs upp för hand årligen, i ett försök att "trötta ut" och successivt få bort dessa arter från grusgropen, (ej ÅGP-finansierad åtgärd).

Resultat

I slutet av april ströddes en spann med havrekorn ut på olika platser i grusgropen.

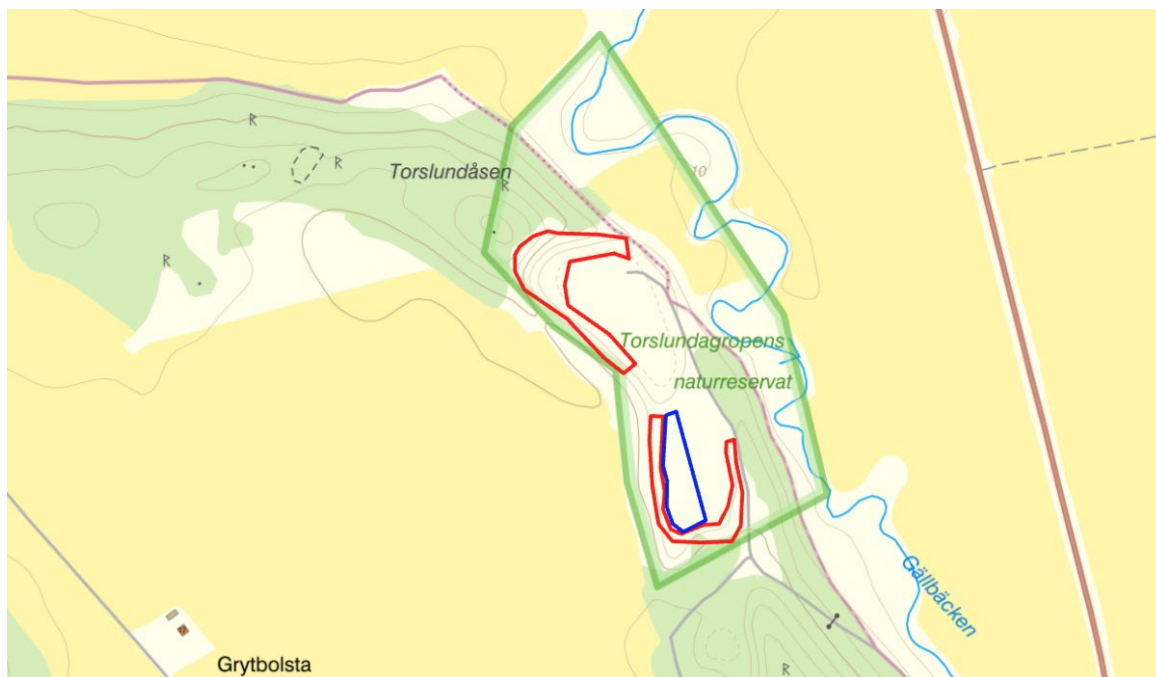
På hösten utfördes markstörning i hälften av det övre grusplanet med hjälp av vägsladd.

Under en dag i december fälldes och ringbarkades träd i grusgropens slänter, både i övre och nedre grusplanet.

Diskussion och arbete framåt

Ortolansparven observerades bara vid ett tillfälle under 2025; en sjungande hane den 17 maj. Även om inga fler fynd av ortolansparven gjordes i Torslundagropen, detta år, bör arbetet fortsätta med att hålla en stor del av området öppet och trädfrött. Troligen är den öppna grusgropen fortfarande en lämplig miljö för ortolansparven och förhoppningsvis kommer den att återkomma även nästa år.

Karta och bilder

Figur 1: I det blåmarkerade området har lövsly tryckts tillbaka genom sladdning, och i de röda partierna avverkades, röjdes och ringbarkades träd för att gynna ortolansparven.

Figur 2: Fällning och ringbarkning av träd i grusgropens slänter. Foto: 11 dec. 2025.

Figur 3: Halva ytan av det övre grusplanet sladdades i november. Foto: 12 nov. 2025.

10. Rikkärr

Genomfört arbete 2025:

- Rikkärret Högmokällan har slåtrats och räfsats. Yta: 0,3 ha

Projektledare: Pär Eriksson

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: 7 360 kr (konsult) + 3200 kr (projektledning) = 10 560 kr

US finansiering: projektledning

LST bidrag enligt avtal: 10 000 kr

Resultat och arbete framåt

Rikkärret är i behov av årlig skötsel.

11. Skyddsvärda träd

Genomfört arbete 2025:

- Åtgärder skyddsvärda träd Länna, totalt 70 träd

Projektledare: Cajsa Björkén

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: 100 000 kr

US finansiering: projektledning

LST bidrag enligt avtal: 100 000 kr

Bakgrund

Kring Länna finns det över 2000 grova ekar. Många av dem står i ett igenväxande landskap och deras framtid hotas av beskuggning av uppväxande sly eller planterade träd. Mellan 2022 och 2024 har Upplandsstiftelsen inom ramen för det WWF-finansierade projektet Ett lövrikt landskap inventerat skyddsvärda träd och efterträdare till dessa vid Länna. Under inventeringen har åtgärdsbehovet för varje träd bedömts. Även en del åtgärder har genomförts, men det finns fortfarande stora behov av frihuggning kring dessa träd.

Resultat

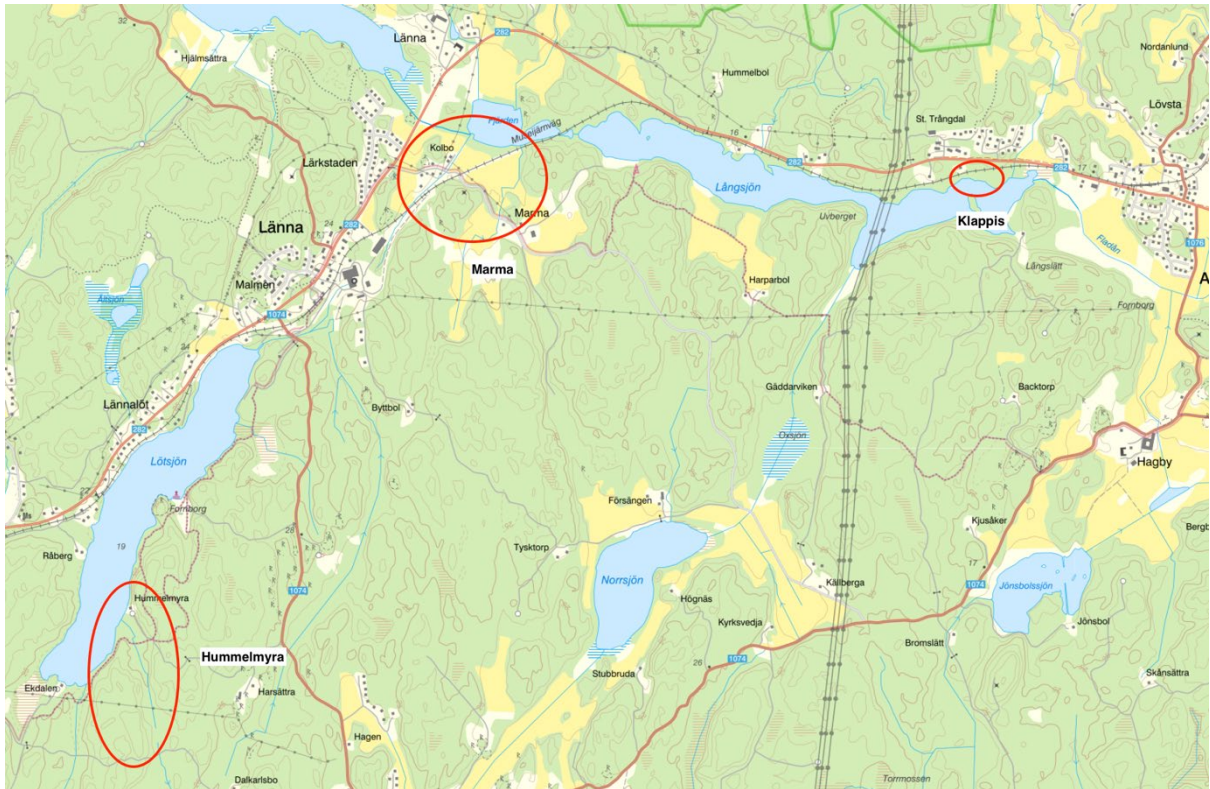
Antal/yta som åtgärdats/inventerats: Med stöd av ÅGP-medel har vi Under juli-september 2025 frihuggit 70 skyddsvärda träd vid Länna. Fokus har legat på träd som bedömts ha ett akut åtgärdsbehov (åtgärd inom 2 år), samt träd i närheten av dessa där åtgärdsbehovet bedömts till "snart" (dvs inom 3-10 år). Ekarna i Klappis (10 träd) står i en beteshage som inte betats på några år. Här utfördes röjningen extra noggrant då vi hoppas på att kunna återinföra bete här 2026. I bestånd med många ekar som står tätt har en generell slyröjning utförts. I de flesta fall har frihuggning utförts tidigare, för omkring 15 år sedan, men för några ekar var det första omgången frihuggning.

	Hummelmyra	Marma	Klappis	Total
Antal träd	37	23	10	70

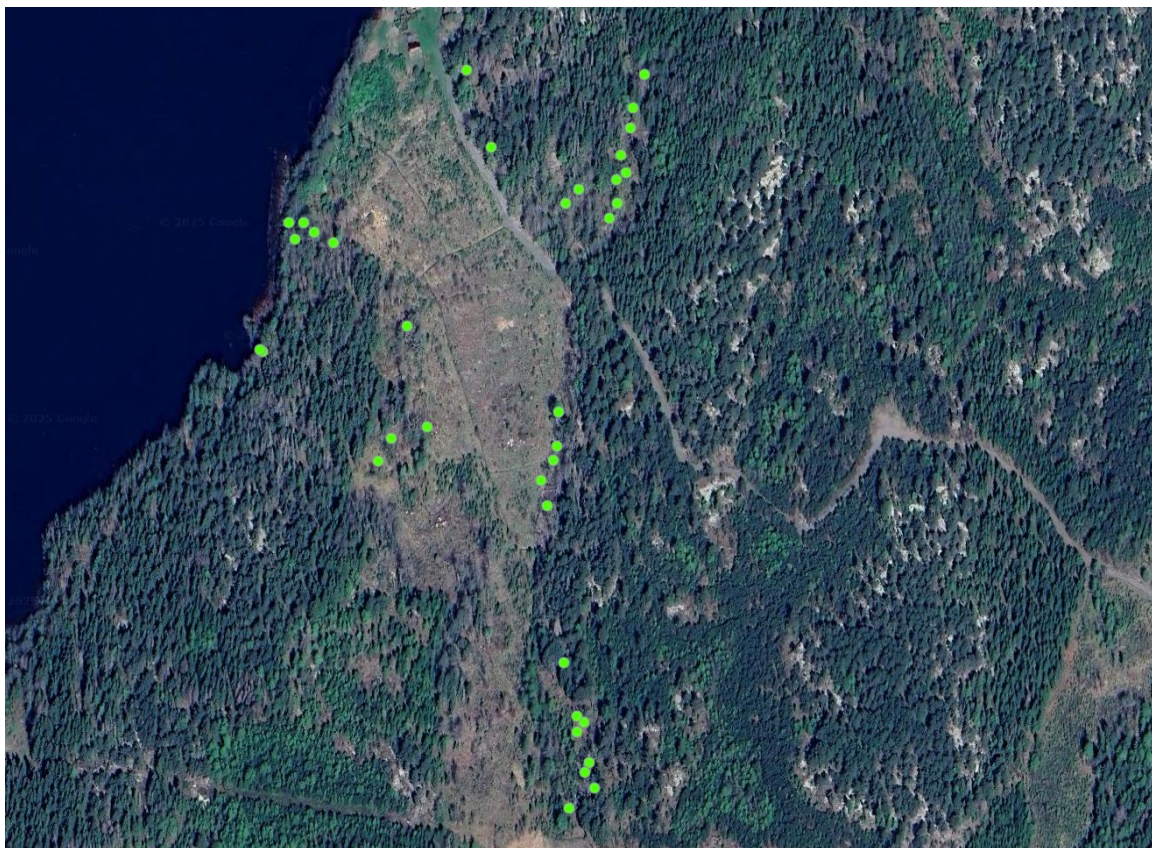
Arbetet utfördes av Svensk Naturvård.

Diskussion och arbete framåt

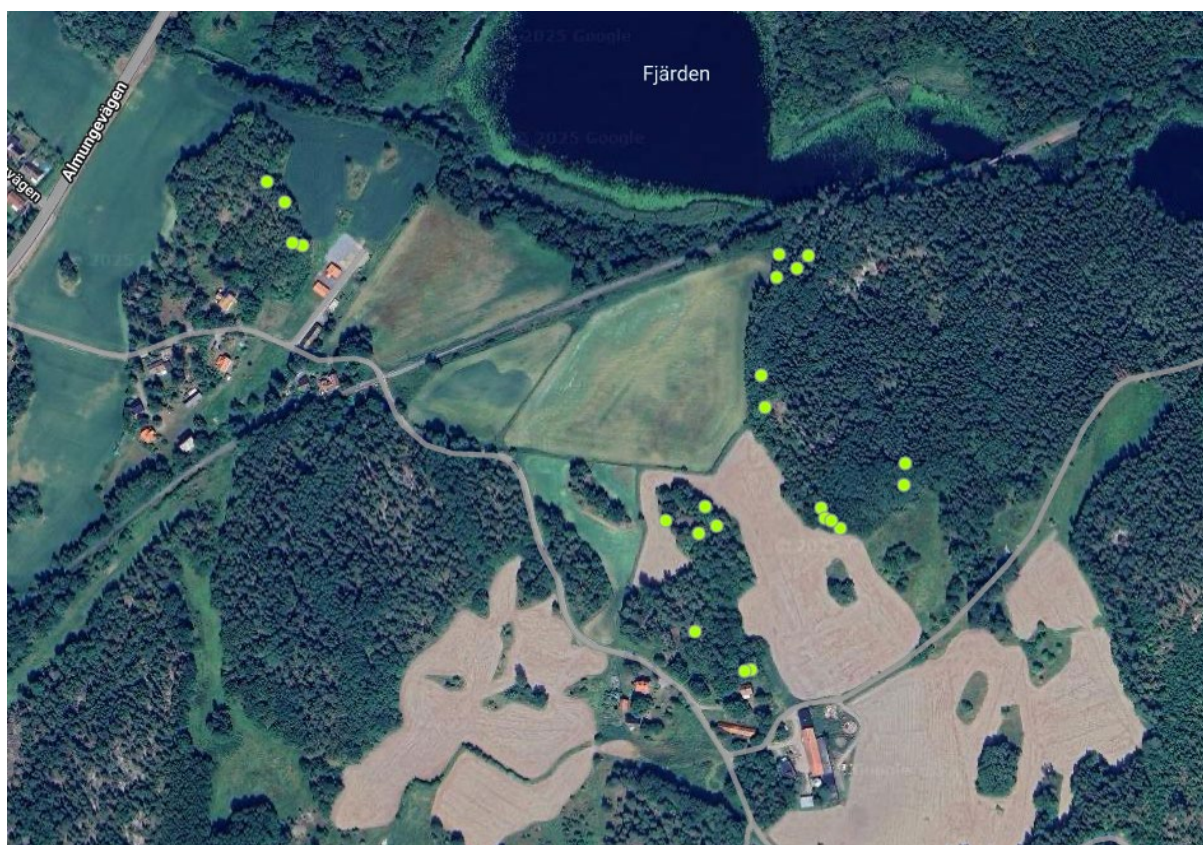
Att frihugga ekar är ett kontinuerligt arbete, då många av träden inte står i beteshagar eller andra miljöer som hålls öppna. Det är av särskilt vikt att fortsätta kartlägga, följa upp och göra åtgärder för de skyddsvärda träden, då det blir dyrare i längden att låta igenväxningen gå för långt. Att vänta för länge med åtgärderna gör också att träden riskerar att dö, vilket vi kan se har hänt på flera ställen kring Länna.

Figur 1 Översiktskarta över områden med frihuggna skyddsvärda träd 2025.

Figur 2 Frihuggna träd vid Hummelmyra.

Figur 3 Frihuggna träd vid Marmå.

Figur 4 Frihuggna träd vid Klappis.

12. Svartfläckig blåvinge - Vettesta

Projektledare: Elisabet Odhult

Konsult: Sara Lindh

Yta som åtgärdats: Ca 0,75 ha

Kostnad och finansiering år 2025:

Ca 28 000 kr för planering av åtgärder, kontakter med markägare samt arbete med; städning, bränning, eftersläckning, pluggplantor med lokal backtimjan, insamling lokalt backtimjanfrö, ogrärensning, utsådd av ängsfrö samt utplantering av backtimjanplantor.

Upplandsstiftelsens tid bekostas av WWF/LONA-projekt.

Kvarvarande ÄGP-medel från 2024 är upparbetade (16 000 kr).

Bakgrund

Svartfläckig blåvinge återfinns vid en lokal vid Stora backen i Hjälstavikens naturreservat.

I närområdet, utanför reservatet, finns flera igenväxande åkerholmar med torrbackspartier som fortfarande har viss förekomst av torrbacksarter såsom backtimjan och backsippa. Torrbacksarterna är dock på utgående på grund av igenväxning med främst gräs och en. Upplandsstiftelsen har tagit kontakt med flera markägare för att höra om det finns intresse att stängsla och återinföra bete på dessa marker. Flertalet markägare har dock ställt sig negativa till bete av olika skäl, till exempel för att det kan försvåra jakt och åkerbruk, samt att de dels inte har egna djur och dels tror det kan bli krångligt med stängsel och betesdjur (särskilt andras) på åkerholmar. Däremot har samma markägare ställt sig positiva till alternativ skötsel såsom röjningar och bränningar för att försöka bevara naturtypen öppen torrbacke med torrbacksflora.

År 2024 utfördes röjningar av delar av åkerholmar vid Vettesta nära Hjälstaviken, för att förbereda för bränning 2025. Röjning har utförts av främst en, slån och lövsly av igenväxningskaraktär, samt buskar som försvårar bränning. Städning utfördes och riset skotades bort.

Utförd åtgärd 2025

Åtgärder som utförs 2025 för att gynna svartfläckig blåvinge vid Vettesta är:

Kompletterande vårstädning av delar av åkerholmar vid Vettesta, för att förbereda för bränning.

Bränning av gräs och förna utfördes den 21 mars 2025 tillsammans med Länsstyrelsen, på de delar av holmarna som restaurerats. Arbete även med efterföljande släckning och som brandvakt.

Insamling av lokalt timjanfrö, samt små kvistar av timjan (80 st) som drevs upp som pluggplantor.

Inköp av ängsfrö från Pratensis. Rensning av åkerogräs (främst åkertistel och klibbkorsört) som kommit upp på del av brända ytor. Utsådd av ängsfrö från Pratensis samt eget insamlat lokalt backtimjanfrö. Plantering av egna pluggplantor med lokal backtimjan i slutet av september.

Diskussion och arbete framåt

Åtgärder genom röjning och bränning av torrbackar vid Vettesta, utförs för att undersöka om det långsiktigt går att restaurera typiska torrbackar med backtimjan, med alternativa restaureringsmetoder genom röjningar och bränningar och utan att återinföra bete. Syftet är att kunna återskapa fler lämpliga lokaler för Svartfläckig blåvinge kring Hjälstaviken, även där bete inte är möjligt eller lämpligt.

Bränningen av gräs och förna utfördes utan problem. Eftersom åkerholmar ligger omgivna av åker är det lätt att isolera branden och sköta eftersläckning. Barrmattor under tallar glödde däremot på

djupet under två dagar. Sådana barmattor bör undvikas om man vill ha snabbare eftersläckning.

Vid tillsyn och uppföljande besök i slutet av juli konstaterades att de torrare delarna av backarna såg fina ut med en typisk torrbacksflora och mindre gräs än innan åtgärd. De enstaka timjanplantor som fanns redan före åtgärd, verkar ha klarat branden bra. De nedre delarna av slänterna, hade dock delvis vuxit igen med åkerogräs såsom åkertistlar och klibbkorsört. Dessa delar var innan åtgärd igenvuxna med en och saknade därför markflora efter röjningen. Ogräset rensades bort vid besöket. Vid återbesök i slutet av september hade betydligt mindre åkerogräs kommit upp. Under besöket i september skedde insådd av ängsfrö från pratensis i de nedre, kala och "lite fetare" delarna av backarna. I de övre, finare, magrare delarna gjordes utsådd av eget lokalt backtimjanfrö samt plantering av egna pluggplantor av lokal backtimjan.

Vad gäller insamling av backtimjanfrö konstaterades att det var svårt att samla in moget frö vid rätt tillfälle. Vid det första insamlingstillfället tror vi att insamlade frön var omogna, vid nästa tillfälle hade det flesta fröna redan släppt. Insamling av kvistar av backtimjan och uppodling av pluggplantor gick däremot väldigt bra. Frö och små kvistar togs från Vånsjöåsen i Enköping i ett område utanför reservatet med mycket rikligt med timjan. 80 små kvistar av backtimjan samlades in på olika platser i juli så att insamlingen gav helt försumbar påverkan på beståndet. Uppdrivning av pluggplantor, gav på två månader, mycket fina plantor.

Florans utveckling behöver följas några år för att kunna utvärdera resultatet av åtgärden. Samtidigt är bränning inte någon ny metod att sköta denne typ av gräsmarker. Det bedöms därför vara intressant att inventera lämpliga backar som skulle kunna skötas på detta sätt i ett större landskapsprojekt.

Åtgärdade ytor 2024 och 2025 Vettesta, Hjalsta

Arbete med bränning, mars 2025

Slutet av juli – åkerogräs har vuxit upp i slänter där en har röjts bort.

Uppe på torrbackar finns en etablerad torrbacksflora och enstaka timjanplantor som verkar ha klarat bränning bra.

Fina plantor av lokal backtimjan, totalt 80 st, planterades ut

13. Vädnetjäril

Genomfört arbete 2025:

- Rökning och slåtter av Frostbovägen, 1,5 ha
- Rökning av Brännmossenvägen, 1,3 ha

Projektledare: Pär Eriksson

Kostnad och finansiering:

Total kostnad för åtgärd: 30 560 kr varav Frostbovägen: 20 560 kr och Brännmossenvägen: 11 000 kr
US finansiering: Projektledning 9 600 kr
LST bidrag enligt avtal: 20 000 kr (+ 10 240 kr kvar från 2024). Alla medel har gått åt.

Bakgrund

Upplandsstiftelsen har ett 20 årigt naturvårdsavtal med Bergvik Skog Öst avseende Frostbovägen. Området sköts med sen slåtter.

Brännmossenvägen är en skogsbilväg och en tidigare kraftledningsgata med mycket ängsvädd. Denna behöver röjas med ett visst intervall. Senast det gjordes var 2021.

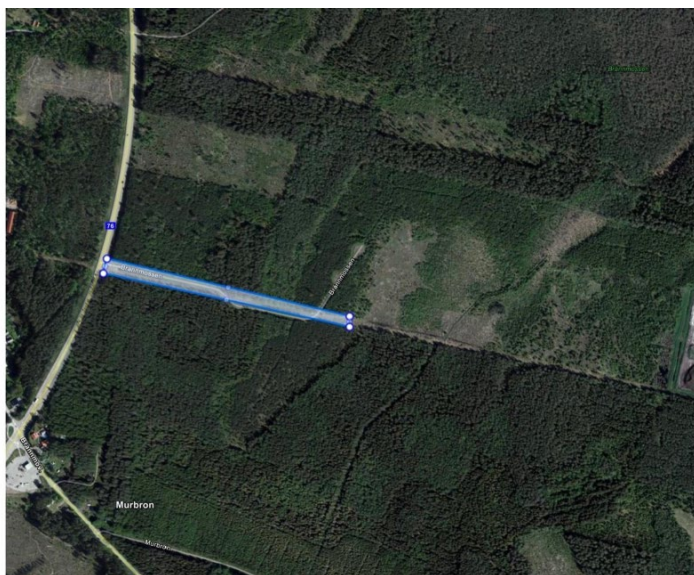
Resultat

Slåtter av Frostbovägen har utförts som tidigare inom område med naturvårdsavtal. Rökning av Brännmossenvägen har utförts likt tidigare år.

Diskussion och arbete framåt

Frostbovägen slås årligen. Brännmossenvägen behöver röjas vart tredje - fjärde år.

Karta och bilder

Brännmossenvägen

14. Ängsskäreplattmal, väddnätfjäril - Tena

Genomfört arbete 2025:

- Rökning: ca 0,4 ha
- Inventering väddnätfjäril
- Slåtter av äng (C + D nedan) bekostas av miljöersättning

Projektledare: Pär Eriksson

Kostnad och finansiering:

Total kostnad åtgärd: 10 000 kr

US finansiering: projektledning 3 200 kr

LST bidrag enligt avtal: 10 000 kr

Resultat

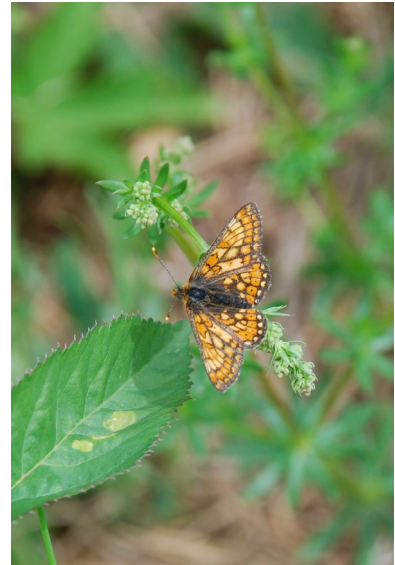
Område A (lokal för ängsskäreplattmal) röjdes liksom anslutande vägkanter. Stora ängen område C (södra delen) samt del av D (västligaste delen) slogs som vanligt med slåtterbalk samt liten traktor och gräset insamlades. Partier med uppslag av aspsly röjdes även här. Inslaget av ängsvädd har ökat påtagligt under de sista åren på slåtterängen i område C och delar av D.

Område A. Till vänster bladrullar av ängsskäreplattmalens larver 14 juni 2024. Samma område 19 augusti 2025 med överblommade ängsskärar. Ett 100-tal plantor växer på denna yta. Foto Pär Eriksson

Slätterängen, område C, 19 augusti 2025. Snitselbanden markerar larvkolonier av väddnätfjäril.

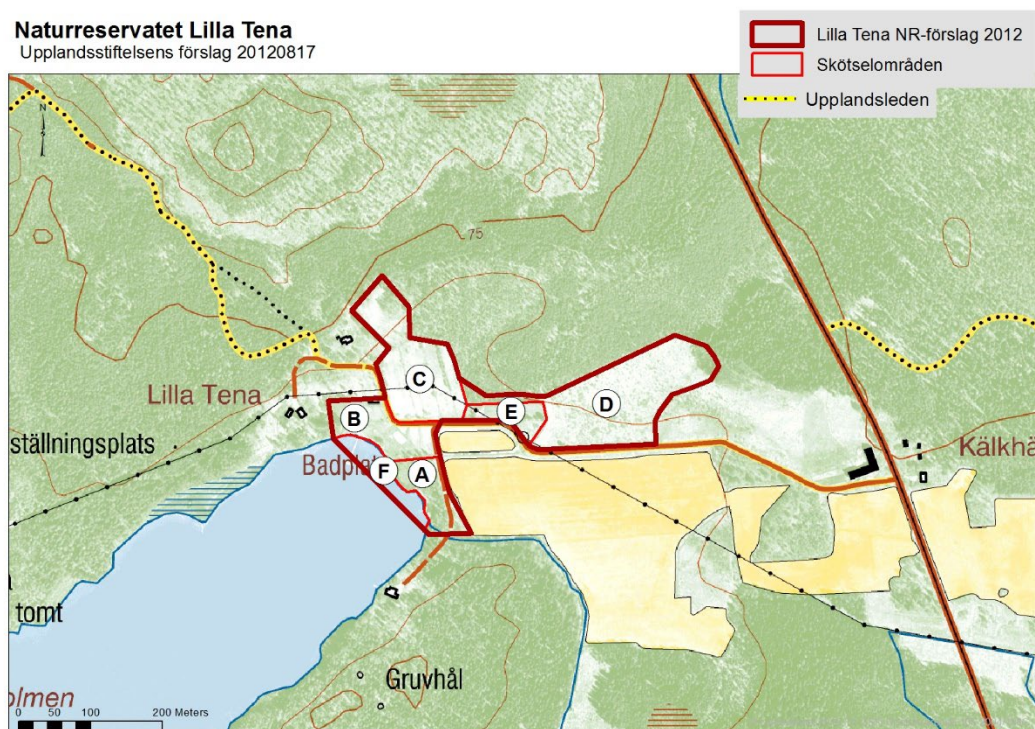

Upplandsstiftelsen har följt populationen av väddnätfjäril under lång tid. Här en bild från området 2010.

Inventering av ängsskäreplattmal och väddnätfjäril

Den 19 augusti räknades totalt 85 larvspinn av väddnätfjäril vilket är ett rekord sedan vi börjat följa arten här. Tidigare var rekordet från år 2020 då 45 spinn hittades. Antalet larvspinn fluktuerar stort på ängen som exempel kan nämnas år 2012, då den första inventeringen gjordes, hittades bara åtta spinn och 2023 endast 12. Ängsvädd har expanderat på ängen och väddnätfjäril har nu kolonier spritt över stora delar av ängen.

Naturreseptatet Lilla Tena Upplandsstiftelsens förslag 20120817

14. Ängsskäreplattmal vid Klastorp

Genomfört arbete 2025:

- Antal/yta som åtgärdats/inventerats: Två fjärilsfällor, ca. 900 kvm.

Projektledare: Gillis Aronsson

Kostnad och finansiering:

Total kostnad: 4 610 kr

US finansiering: projektledning 3 200 kr

LST bidrag enligt avtal: 5 000 kr

Bakgrund

År 2016 hittades larver av ängsskäreplattmal, *Agonopterix bipunctosa*, vid Klastorp, i Håbo kommun. Fyndplatsen består av en betespräglad ekhage på blockfattig moränkulle med kala hållar i den centrala delen. I hagen finns 100- till 200-åriga ekar och en örtrik flora med bland annat jungfru Marie nycklar, nattviol, jungfrulin, brudbröd, tjärblomster, liljekonvalj och ängsskära. Ekhagen har tidigare haft lång hävdkontinuitet, men betet upphörde någon gång i slutet av 1900-talet. Igenväxning av hagen gick dock ganska långsamt, så även in på 2010-talet fanns öppna, örtrika ytor kvar och ekarna var fortfarande vitala. År 2015/2016 restaurerades området och hävdades sedan med fårbeta.

För att skydda ängsskäran och ängsskäreplattmalen från de betande fåren sattes två fjärilsfällor upp (med markägarens medgivande) i maj 2018. De obetade fjärilsfällorna sköts genom årlig röjning/slåtter av sly och fältvegetation, vanligtvis sent på säsongen då ängsskäran har blommat över. Den slagna växtligheten fraktas sedan bort från fjärilsfällorna.

Under 2025 förekom ingen beteshävd i ekhagen utanför fjärilsfällorna.

Resultat

Röjning/slåtter av sly och högvuxen vegetation i de två fjärilsfällorna. Den slagna vegetationen placerades sedan i ett skogsområde intill fällorna. Åtgärden utfördes den 12 september.

Diskussion och arbete framåt

Ekhagen där fåren tidigare betade blev inte hävdad under 2025. Men enligt markägaren kommer hagen troligen att betas med nötdjur nästa år, 2026. Fjärilsfällorna berörs inte av beteshävden och

därför bör dessa även fortsättningsvis hävdas genom röjning av sly och sen slåtter för att förhindra successiv igenväxning.

Den 24 juni 2025 eftersöktes plattmalen i närliggande områden utanför beteshagen. Den hittades på en glest trädbevuxen åkerholme ca 250 m sydväst om Högsta. För att förstärka populationen av ängsskäreplattmalen i området skulle lämplig skötsel kunna initieras på denna åkerholme, till exempel genom naturvårdsavtal.

Karta och bilder

Figur 1: Röda kryss visar platser för de två fjärilsfällorna. Röd ring är ett nyfynd av ängsskäreplattmal.

Figur 2: Hög vegetation med ängsskära i den södra fjärilsfällan. Foto: 24 juni 2025.

Figur 3: Södra fjärilsfållan efter avslutad röjning/slåtter. Foto: 12 sept. 2025.

Figur 4: Nordvästra fjärilsfållan efter avslutad röjning/slåtter. Slyvegetationen som syns i bakgrunden växer utanför fjärilsfållan. Foto: 12 sept. 2025.

15. Ängsskäreplattmal - Järlåsatrakten

Genomfört arbete 2025:

- Yta som åtgärdats genom röjning och rishantering: Ca 1,5 ha
- Yta som inventerats på ängsskära vid Berg; Ca 10 ha
- Yta som berörs av information till markägare och djurägare; Minst 25-30 ha

Projektledare: Pär, Elisabet

Konsult: Sara Lindh

Kostnad och finansiering:

Total kostnad åtgärder: 39 000 kr

US finansiering: projektledning och arbetstid för röjning, minst 10 000 kr

LST bidrag enligt avtal: 44 000 kr

Upplandsstiftelsen önskar överföra medel som är över till 2026.

Se mer i bilagd rapport av Sara Lindh.